

FRDO INFO

Nieuwsbrief van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling

Juli 2008 – nr 36

Inhoud

- [1. Advies over het voorontwerp van derde federaal plan duurzame ontwikkeling](#)
- [2. Advies over biomassa](#)
- [3. Advies batterijen en accu's/Advies gevaarlijke stoffen in elektrische apparatuur](#)
- [4. Jaarverslag FRDO](#)
- [5. Lissabon-strategie en Nationaal Hervormingsprogramma](#)
- [6. Nieuwe locatie secretariaat FRDO](#)
- [7. Activiteiten werkgroepen](#)

---

1. Advies over het voorontwerp van derde federaal plan duurzame ontwikkeling

Om de vier jaar legt de regering een "federaal plan inzake duurzame ontwikkeling" vast voor ons land, en vooraf worden de bevolking en de maatschappelijke actoren geraadpleegd over een voorontwerp van dit plan. De FRDO heeft in die context een omstandig advies gepubliceerd over het voorontwerp van derde plan, dat begin 2009 in voege treedt. De raad betreurt vooreerst het onduidelijk statuut van dit voorontwerp: er is geen politiek akkoord over deze tekst, en de regering kan zowel vorm als inhoud nog wijzigen "*na een evaluatie van de federale beleidsinstrumenten voor duurzame ontwikkeling*". Dit motiveerde de maatschappelijke actoren allerminst om aan de raadpleging deel te nemen, vooral gezien op het zelfde moment en zonder coördinatie, een tweede consultatieproces plaatsvond (de "Lente van het Leefmilieu"). Voor het brede publiek stelt zich bijkomend het probleem dat de tekst van het voorontwerp onvoldoende toegankelijk is.

Wat het concept betreft, meent de FRDO dat de acties van het voorontwerp te weinig gekozen en uitgewerkt werden vanuit een elementair uitgangspunt, namelijk de probleemsituaties op het vlak van duurzame ontwikkeling in ons land die een gestructureerd ingrijpen via een plan vereisen. Om die situaties en trends te identificeren die niet duurzaam zijn, heeft een plan indicatoren nodig. Het vopdo bevat evenwel geen "instrumentenbord" voor probleemanalyse, beleidsplanning en –evaluatie. Naast deze vraag van "waar staan we nu?" dient de vraag "waar willen we naartoe?" een ander conceptueel vertrekpunt te zijn van een plan duurzame ontwikkeling. De raad betreurt dat de acties van het vopdo niet geplaatst worden in een dergelijke toekomstverkenning, als onderdelen van een scenario om langetermijndoelstellingen op het vlak van duurzame ontwikkeling te realiseren. Een andere tekortkoming van dit voorontwerp is de gebrekkige opvolging van de acties van de twee vorige plannen duurzame ontwikkeling. In het vopdo is er wel een verwijzing naar, maar geen echte follow-up van gelijksoortige maatregelen uit vorige plannen. Dit terwijl er een duidelijk implementatieprobleem is voor tal van voorgaande acties, en de vaststelling en remediëring daarvan een logische eerste stap zou zijn bij het uitwerken van nieuwe maatregelen. Eenzelfde probleem stelt zich waar het gaat om de integratie van "bestaande federale plannen" in het plan duurzame ontwikkeling. Het voorontwerp noemt – terecht - een dergelijke integratie cruciaal, maar beperkt zich tot de opsomming van een aantal verwante plannen. Het aanvullend of integrerend karakter van de vopdo-actie wordt zelden gespecificeerd.

De raad vindt dat het actieluik van het voorontwerp te exclusief toegespitst is op het federale, en te zelden verwijst naar de aanpak en de initiatieven op andere beleidsniveaus. We vragen extra te vermelden hoe de verschillende niveaus elkaars duurzame-ontwikkelingsbeleid kunnen ondersteunen en versterken: het "mutualiteitsprincipe" als aanvulling op het "subsidiariteitsprincipe".

Verder meent de FRDO dat de mondiale dimensie onderbelicht is in dit voorontwerp. We vragen aanvullende acties in het derde plan, naast de 23 die nu voorgesteld worden, om dit aspect beter te integreren. Aanvullende acties vragen we verder ook op vier specifieke terreinen die voor ons prioritair zijn. Zo dient een actie voorgesteld te worden om de Duurzame Ontwikkelings Effect Beoordeling

(DOEB) verder concreet te implementeren, met als doel tot een goed functionerende en transparante DOEB-procedure te komen binnen de looptijd van dit plan. Ook een actie rond duurzame overheidsopdrachten is wenselijk, als stimulans voor een duurzamere consumptie en productie. Dit laatste is ook het doel van een bijkomende actie Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, in opvolging van het actieplan dat vorig jaar gelanceerd werd. Aandacht voor MVO versterkt tevens de economische invalshoek, die in dit voorontwerp van plan te weinig aan bod komt. In die optiek vraagt de raad verder nog een aanvullende actie op te nemen rond eco-innovatie.

De FRDO heeft in zijn advies ook een aantal bedenkingen geformuleerd bij de invulling van de acties. Zo vinden we dat de situatieschets bij de acties niet steeds berust op wetenschappelijk onderbouwde gegevens. Verder zijn sommige acties niet voldoende ambitieus qua doelstellingen (onder meer te weinig kwantitatieve en operationele doelstellingen), en/of niet voldoende concreet ingevuld via maatregelen. De maatregelen zijn ook te vaak beperkt tot ondersteunende instrumenten als werkgroepen oprichten, studies en inventarissen bestellen.

Het is positief dat het voorontwerp bij de meeste acties vermeldt welke instanties verantwoordelijk zijn voor uitvoering (vooral overheidsdiensten). De FRDO vraagt evenwel voor een aantal acties een grotere aandacht voor de participatieve aanpak en het nauwer betrekken van de maatschappelijke groepen. Verder waardeert de raad dat de termijnen voor uitvoering van de acties frequent vermeld worden, maar vindt hij deze termijnen vaak ruim bemeten. We vragen voor bepaalde acties een timing die beter beantwoordt aan de urgentie van de problemen die zich vandaag stellen.

Tenslotte vraagt de FRDO om in het derde plan voor elke actie te vermelden welke middelen en human resources ervoor ter beschikking staan, omdat de ervaring van vorige plannen leert dat acties vaak niet of gebrekkig uitgevoerd worden omdat de middelen en de mankracht ervoor niet voorzien waren.

In het tweede deel van zijn advies formuleert de raad specifieke bedenkingen en aanbevelingen bij elk van de 23 acties van het voorontwerp.

Dit advies werd in consensus goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 4 juli. Klik hier voor de volledige tekst van het advies: http://www.frdo-cfdd.be/DOC/pub/ad_av/2008/200803n.pdf

[Terug naar inhoud](#)

2. Advies biomassa

De FRDO ontving een vraag van minister Magnette voor een advies over biomassa, meer bepaald over de voorwaarden voor een duurzame productie, distributie en consumptie van biobrandstoffen en biomassa, en over de rol die België hierbij kan spelen in de internationale context.

In zijn advies, goedgekeurd door de Algemene vergadering van 4 juli, stelt de raad dat hij voorstander is van een hiërarchie in het gebruik van biomassa. In eerste instantie moet het recht op gezond en voldoende voedsel voor iedere wereldburger gevrijwaard blijven. In tweede instantie kan biomassa ingezet worden als grondstof. Daarna kan biomassa in derde instantie ook voor energetische doeleinden gebruikt worden.

Binnen het energiebeleid moet de nadruk in de eerste plaats liggen op energiezuinigheid en het verhogen van energie-efficiëntie. In die context kunnen energie-toepassingen van biomassa een plaats krijgen. Daarnaast moet binnen de energiesector afgewogen worden in welke sectoren biomassa het meest efficiënt ingezet kan worden. De technologie die het grootste energiepotentieel heeft en op de meest kosteneffectieve manier de doelstellingen inzake het klimaat vervult, zou de voorkeur moeten krijgen. Een lokale energie-efficiënte, gedecentraliseerde productie van warmte of de gecombineerde productie van warmte en elektriciteit in centrales levert de beste prestaties. De raad wijst er wel op dat dit kan leiden tot een verhoogde uitstoot van andere vervuilende stoffen (NOx, fijn stof, ...). De productie van biobrandstoffen voor de transportsector is een minder rendabele technologie. Hoe dan ook zijn investeringen in het onderzoek en de ontwikkeling van bio-energetische technologie-toepassingen binnen alle sectoren (elektriciteitsproductie, warmteproductie, industrie, huishoudens, vervoer, ...) onontbeerlijk.

Of biobrandstoffen kunnen bijdragen tot de reductie van broeikasgassen hangt vooral af van het soort biomassa, het landgebruik en het al dan niet mee in rekening nemen van indirecte emissies. Een stijgende vraag vanuit de transportsector, doet ook vaak de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen teniet. De FRDO herhaalt dan ook dat in de eerste plaats werk moet worden gemaakt

van een algemeen mobiliteitsbeleid gericht op een “*beheersing van de vraag, de juiste prijs voor alle transportmiddelen, de ontwikkeling van alternatieven voor wegtransport en luchtvervoer (modal shift), technologische innovaties, een betere ruimtelijke ordening en een betere organisatie van het werk en een beter beheer van de bezettingsgraad.*”

De huidige 10% doelstelling inzake biobrandstoffen is op dit moment enkel haalbaar wanneer de EU op grote schaal biobrandstoffen zal invoeren. De raad is dan ook van mening dat deze doelstelling van 10% biobrandstoffen tegen 2020 vanuit een duurzaamheidsperspectief moet worden herzien. Dit impliceert evenwel niet dat de doelstelling om tegen 2020 20% van de energie uit hernieuwbare energiebronnen te halen, verlaten dient te worden.

Een stijgende vraag naar en een stijging in het gebruik van biomassa biedt wereldwijd kansen voor de (verdere) ontwikkeling van de landbouwsector, voornamelijk voor de familiale landbouw. Om een duurzame productie en gebruik van biomassa te waarborgen is op korte termijn nood aan internationale duurzaamheidscriteria. De gehanteerde criteria zouden voor de productiefase gelijk moeten zijn en onafhankelijk van het eindgebruik om verschuivingseffecten te vermijden. De raad wijst er daarbij op dat duurzaamheidscriteria en certificering voor *non food* toepassingen van biomassa verschillend kunnen zijn van die voor *food* toepassingen.

Wat de duurzaamheidscriteria betreft, meent de FRDO dat die idealiter mondiaal zijn of Europees zodat de vrije toegang tot de markt verzekerd wordt ; dat ze algemeen toepasbaar moeten zijn, meetbaar of verifieerbaar en certificeerbaar, en afdwingbaar. Sommige leden van de raad menen dat artikel 175 van het EG-verdrag de wettelijke basis voor duurzaamheidscriteria op EU niveau moet zijn, waarbij lidstaten verder kunnen gaan dan wat de EU voorschrijft; andere leden houden het bij artikel 95, waarbij lidstaten geen bijkomende eisen mogen opleggen.

De FRDO is voorstander van een procentuele drempel voor broeikasgasreductie t.o.v. de gemiddelde brandstofmix in de EU, eerder dan van een volumedoelstelling. Een voldoende hoge BKG drempel is een noodzakelijke voorwaarde om garanties te bieden dat er enkel stimuli gegeven worden voor de meest efficiënte biomassa. Er is op EU niveau en idealiter op internationaal niveau nood aan één enkele methodologie voor de berekening van de BKG balans op basis van een transparante en nauwkeurige methode (levenscyclusanalyse), dit zowel voor energetische biomassa als voor fossiele energiebronnen. Veranderd landgebruik is daarbij één van de kritische factoren die bepalen of biobrandstoffen voordelen opleveren.

De lokale productie en het lokale gebruik van biomassa in België kan een waardevolle bijdrage voor duurzame ontwikkeling leveren. Deze leidt niet noodzakelijk tot een verhoging van druk op milieu of tot een verder intensifiëren van de landbouw, noch tot de vernietiging van landschappen in België. Toch zal een grote vraag naar biomassa een verhoogde druk op landbouwgrond creëren en treedt er vaak substitutie op wanneer lokale gewassen worden gebruikt. Het is belangrijk dat met deze vaak grensoverschrijdende verschuivingseffecten rekening wordt gehouden.

Naast de broeikasgasbalans moeten de ecologische criteria ook het behoud van biodiversiteit (inclusief indirecte effecten) en het behoud van milieukwaliteit (bodem, water en lucht) en waterbeschikbaarheid garanderen. Daarnaast is ook een duidelijke definitie nodig van *degraded land*. Sommige leden van de FRDO vinden dat de huidige criteria, zoals voorgesteld door de Europese Commissie, niet voldoende garanties bieden op ecologisch en sociaal vlak. Ze betreuren dat de ecologische criteria te zwak zijn en dat niet wordt ingegaan op de sociale aspecten van de productie. Andere leden menen dat duurzaamheidscriteria voor biomassa voor non-food toepassingen zich moeten concentreren op lokale aspecten specifiek voor de uitbating in landbouw of het bosbeheer. De verschillende normen van internationale organisaties (ILO, VN, ...) zijn volgens deze leden enkel toepasbaar op het geheel van activiteiten in een land en zijn niet specifiek voor de uitbating in de landbouw of het bosbeheer.

De raad vindt het hoe dan ook belangrijk dat de WTO de gehanteerde criteria erkent, en dat er dus een internationaal akkoord over wordt bereikt. De VN bepalingen en sociale criteria van de ILO conventies moeten hierbij richtinggevend zijn. Ten slotte onderstreept de FRDO dat biomassa de ontwikkelingslanden mogelijkheden biedt voor de ontwikkeling van een duurzame, lokale landbouwsector, voor armoedevermindering en de lokale productie van energie op moeilijk toegankelijke gebieden. Er is nood aan investeringen, capaciteitsopbouw, overdracht van duurzame technologieën en ondersteuningsmaatregelen, vooral voor kleine producenten. Projecten gericht op lokale energievoorziening moeten prioritair zijn.

Dit advies werd goedgekeurd door de Algemene Vergadering van 4 juli. Klik hier voor de volledige tekst van het advies: http://www.frdo-cfdd.be/DOC/pub/ad_av/2008/200804n.pdf

[Terug naar inhoud](#)

3. Advies batterijen en accu's/Advies gevaarlijke stoffen in elektrische apparatuur

De FRDO heeft de voorbije maanden twee kleinere adviezen goedgekeurd via schriftelijke procedure. Het gaat om het "Advies over een ontwerp-KB inzake batterijen en accu's, alsook afgedankte batterijen en accu's en tot opheffing van het koninklijk besluit van 17 maart 1997 inzake batterijen en accu's die gevaarlijke stoffen bevatten" en om het "Advies over een ontwerp-KB tot wijziging van het koninklijk besluit van 12 oktober 2004 inzake het voorkomen van gevaarlijke stoffen in elektrische en elektronische apparatuur".

Klik hier voor de volledige tekst van deze adviezen op onze site: http://www.frdo-cfdd.be/DOC/pub/ad_av/2008/200801n.pdf en http://www.frdo-cfdd.be/DOC/pub/ad_av/2008/200802n.pdf

[Terug naar inhoud](#)

4. Jaarverslag 2007

De FRDO heeft zijn jaarverslag 2007 gepubliceerd. In dit verslag vindt u een synthese van de verschillende adviezen die het voorbije jaar werden goedgekeurd, met daarbij een overzicht van de opvolging van die adviezen door de regering (zoals door de ministers of hun vertegenwoordigers meegedeeld tijdens de algemene vergadering van 28 februari). Ook de andere activiteiten die de FRDO het afgelopen jaar organiseerde (fora, communicatie-activiteiten, studies, contacten) komen aan bod in het jaarverslag.

In zijn voorwoord stelt FRDO-voorzitter Theo Rombouts. *"dat duurzame ontwikkeling nog steeds niet "mainstream" is, dat het nog geen verantwoordelijkheid is van de hele regering. Dat is nochtans noodzakelijk om succesvol de transitie naar een koolstofarme, sociale en innovatieve welvaartsstaat te kunnen maken. Met het oog op die gewenste transitie kunnen we zeggen dat de beslissing van de Europese Lentetop 2007 i.v.m. klimaat- en energiebeleid getuigde van leiderschap. Maar laat ons niet onderschatten welk ingrijpend beleid nodig zal zijn om de driemaal 20%-doelstelling tegen 2020 te realiseren. Dat vergt een kleine revolutie. Het zal niet meer volstaan meer geld te investeren in milieubeleid. De sleutel tot een succesvolle aanpak bestaat erin economische, sociale en ecologische performantie in samenhang te bekijken. In zulke benadering vormen ecologische en sociale bekommernissen als rationeel energie- en grondstoffengebruik of de bescherming van milieu en volksgezondheid geen rem, maar een stimulans voor sociaal-economische doelstellingen als groei, competitiviteit, werkgelegenheid en begrotingsevenwicht."*

Het jaarverslag heeft eveneens aandacht voor de doelstellingen, de samenstelling en de werking van de raad en zijn organen (de algemene vergaderingen, het bureau, de werkgroepen en het secretariaat), en bevat een financieel verslag.

Het jaarverslag 2007 is beschikbaar op onze website www.frdo.be. U kunt een "papieren" exemplaar bekomen bij het secretariaat (mail@frdo.be).

[Terug naar inhoud](#)

5. Lissabon-strategie en Nationaal Hervormingsprogramma

De FRDO werd door eerste minister Yves Leterme uitgenodigd voor een coördinatievergadering over het nieuwe Nationaal Hervormingsprogramma (2008-2010), dat ons land dient op te stellen in het kader van de Lissabonstrategie van de EU. Tijdens deze vergadering lichtte het secretariaat de adviezen toe die de raad opgesteld heeft voor het eerste Nationaal Hervormingsprogramma (2005a07) en voor de vooruitgangsverslagen hierover (2006a11 en 2007a12). Op 4 juli vond in hetzelfde kader een bilateraal overleg plaats tussen Belgische adviesraden en vertegenwoordigers van de Europese Commissie, waarbij de FRDO naast de CRB en de NAR voor een inbreng zorgde.

U vindt de "Lissabon"adviezen van de FRDO op onze website: http://www.frdo-cfdd.be/NL/publicaties_adviezen_thema.html#stratbel

5. Nieuwe locatie secretariaat FRDO

Het secretariaat van de FRDO verhuist na de zomer van het Eurostationgebouw aan het Zuidstation naar de Liefdadigheidsstraat 33 in het centrum van Brussel. Wellicht zullen reeds vanaf 1 oktober de werkgroepvergaderingen en vele andere FRDO-activiteiten daar plaatsvinden. We houden u uiteraard op de hoogte, onder meer via het plannetje en de wegbeschrijving op onze site www.frdo.be (contact). Ons telefoon- en faxnummer verandert niet, en het mail- en webadres blijft eveneens ongewijzigd.

6. Activiteiten werkgroepen

Werkgroep Strategieën voor Duurzame Ontwikkeling

"Strategieën" werkt momenteel aan een advies over groene fiscaliteit op vraag van minister Magnette. Verder is de werkgroep samen met de werkgroep sensibilisatie en communicatie betrokken bij de voorbereiding van het draagvlakonderzoek duurzame ontwikkeling 2008 van de FRDO.

Werkgroep Energie en Klimaat

Deze werkgroep bereidt het jaarforum van de FRDO voor, dat plaatsvindt op 13 november. Het thema is toekomstvisies inzake energie tegen 2050 voor België, in het kader van de klimaatproblematiek. Er zullen "zero-broeikasgasemissie"-scenario's besproken worden op het vlak van wonen, mobiliteit, voeding, productie en consumptie van goederen en van energie.

Werkgroep Internationale Betrekkingen

Er zijn geen nieuwe activiteiten gepland.

Werkgroep Productnormen

Er zijn geen nieuwe activiteiten gepland.

Werkgroep Sensibilisatie en Communicatie

De werkgroep is samen met de werkgroep Strategieën betrokken bij de voorbereiding van het draagvlakonderzoek duurzame ontwikkeling 2008 van de FRDO.

Werkgroep Wetenschappelijk onderzoek

Deze werkgroep volgt zijn advies over een indicatorenset voor duurzame ontwikkeling (2007a15) verder op, meer bepaald door concrete toepassingen te evalueren.

Werkgroep Biodiversiteit en bossen

Deze werkgroep ontving een adviesvraag over het "Nationaal Operationeel Programma (NOP) voor de visserijsector" en de Strategische milieubeoordeling van het NOP. De termijn om advies uit te brengen was evenwel te kort (2 maand), en daarom werd het verslag van de werkgroepvergadering over de adviesvraag (30 juni) overgemaakt aan de adviesvrager bij wijze van inbreng van de raad.

[Terug naar inhoud](#)

FRDO INFO is de nieuwsbrief van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO). De FRDO geeft adviezen aan de Belgische federale overheid over het beleid inzake duurzame ontwikkeling. De raad organiseert ook activiteiten om het draagvlak voor duurzame ontwikkeling te vergroten.

Overname van artikelen uit FRDO INFO met bronvermelding is toegestaan.

Adres: Ernest Blérotstraat 17, B-1070 Brussel, België

Tel.: +32 (0)2 7433150

Fax: +32 (0)2 7433159

<http://www.frdo-cfdd.be>

mail@frdo-cfdd.be

Indien u deze gratis nieuwsbrief niet rechtstreeks in uw mailbox hebt gekregen, kunt u zich abonneren door een mail te sturen naar het adres hierboven met vermelding van naam, (eventueel) organisatie, adres en mailadres, en als onderwerp (subject) "abonnement". Gelieve ook te vermelden of u FRDO INFO in het Nederlands of het Frans wenst. Wil u de nieuwsbrief niet langer ontvangen, vermeld dan "uitschrijven" als onderwerp in de mail.